

Κομμουνιστικό Πρόγραμμα / Κόμμα Ένας προβληματισμός που αξίζει να συζητηθεί σε βάθος

Το παρακάτω κείμενο στηρίζεται σε αποσπάσματα των Θέσεων του Α' Συνεδρίου του ΝΑΡ. Η τότε Επιτροπή Θέσεων ανέθεσε στο μέλος της Κώστα Τζιαντζή να διαμορφώσει το σχετικό κεφάλαιο. Επ' αυτού έγιναν παρατηρήσεις από τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής, από το Γραφείο της ΠΕ και την ίδια την ΠΕ. Η σημερινή παρουσίαση γίνεται με ευθύνη του **Σήφη Καυκαλά**.

Επιδιώχθηκε να μην αλλάξει κατά τίποτα η ουσία εκτός από ένα σημείο: Όπου στο κείμενο αναφερόταν η φράση «μεταβατική κοινωνία» αντικαταστάθηκε από την φράση «μεταβατική περίοδος» για να μην υπάρξει σύγχυση ότι ανάμεσα στον καπιταλισμό και τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό μπορεί να υπάρξει μια ιδιόμορφη και ξεχωριστή κοινωνία. Επίσης όπου στο κείμενο αναφέρεται ο σοσιαλισμός, αυτός εννοείται ως η πρώτη βαθμίδα του κομμουνισμού. Τέλος σκοπίμως έχουν παραλειφθεί τα αναλυτικά επαναστατικά μέτρα που επιδιώκεται να παρθούν αυτή την μεταβατική περίοδο, διότι αναφέρονται με μεγάλη επάρκεια στο Σχέδιο Προγραμματικής Διακήρυξης που έδωσε στην δημοσιότητα το ΝΑΡ για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση.

«Ανάμεσα στην καπιταλιστική και την κομμουνιστική κοινωνία παρεμβάλλεται η περίοδος του επαναστατικού μετασχηματισμού της μιας στην άλλη. Σ' αυτή αντιστοιχεί επίσης μια πολιτική μεταβατική περίοδος στην οποία το κράτος δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο παρά η επαναστατική δικτατορία του προλεταριάτου».

Η περίφημη **Κριτική του προγράμματος της Γκότα** απ' τον **Καρλ Μαρξ** (απ' όπου και το χαρακτηριστικό απόσπασμα) γίνεται αποδεκτή γενικά απ' τους Μαρξιστές κομμουνιστές κάθε απόχρωσης, ακόμα και απ' τους περισσότερους της επίσημης αριστεράς. Ωστόσο, 'όπως είναι γνωστό, γύρω απ' αυτό το ζήτημα της μεταβατικής περιόδου διεξάγονται οι πιο έντονες αντιπαραθέσεις ανάμεσα στα διάφορα ρεύματα του εργατικού κινήματος. Και το πιο χαρακτηριστικό είναι ότι σ' αυτές τις αντιπαραθέσεις παίρνουν μέρος, με όλο και μεγαλύτερο ενδιαφέρον και οι διάφορες πολιτικές και θεωρητικές «σχολές» της αστικής

τάξης.

Στο ερώτημα για τη ρεαλιστικότητα ή μη της επανάστασης, η απάντηση βρίσκεται, όχι στα ευχολόγια για την άμεση αναγκαιότητά της, αλλά στην αναγκαιότητα και τη «μοναδικότητα» των άμεσων λύσεων που μπορεί να εξασφαλίσει μια επαναστατική κοινωνία στους εργαζόμενους και τη νεολαία του καιρού μας.

Μια αγεφύρωτη αντίθεση;

Σήμερα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, η ουσιαστική και πραγματικά άμεση βελτίωση της ζωής των εργαζομένων και της νεολαίας, σύμφωνα με τις μεγάλες υποσχέσεις της εποχής μας, δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί με ποσοτικές αλλαγές μέσα στο υπάρχον σύστημα. Παράλληλα, ούτε είναι εφικτό για τους εργαζόμενους να αποκρούσουν την προδιαγραφόμενη ποιοτική επιδείνωση της κατάστασής τους μέσα στο υπάρχον σύστημα. Το κοινωνικό ζήτημα επανέρχεται σε ανώτερο επίπεδο σαν το υπ' αριθμόν ένα ζήτημα της επανάστασης αλλά και σαν πρόβλημα "επανιδρυσης», επανασυγκρότησης και αναπαραγωγής του συστήματος.

Η επανάσταση, το «ποιοτικό άλμα» γίνεται, όλο και περισσότερο, ο μόνος αντικειμενικά δυνατός άρα και αναγκαίος τρόπος για την πιο άμεση ικανοποίηση των στοιχειωδών κοινωνικών αναγκών που απογειώνει το σημερινό επίπεδο του πολιτισμού. Από την άλλη μεριά, η επανάσταση όχι μόνο φαίνεται «ανέφικτη» με βάση τη σημερινή κατάσταση του επαναστατικού υποκειμένου, αλλά αντικειμενικά η επιτυχία της σημαίνει μια, απροσδιόριστη σε διάρκεια και βάθος, αντιφατική περίοδο σκληρών αγώνων μετασχηματισμού της μιας «κοινωνίας» στην «άλλη». Από τη μια η αμεσότητα των αναγκών από την άλλη η σκληρή και μακρόχρονη «μεταβατική περίοδος» του μετασχηματισμού της παλιάς κοινωνίας στη νέα.

Αυτή η αντίφαση, ανάμεσα στην αμεσότητα των αναγκών και την αβέβαιη περιπέτεια της επαναστατικής μεταβατικής περιόδου, αποτελεί και μια απ' τις σημαντικές αιτίες που περιορίζουν την ένταξη και καθελώνουν τη συνειδητή ανάπτυξη μιας πάλης μέσα στο ρεύμα της εργατικής ανατρεπτικής αμφισβήτησης, ενθαρρύνοντας της τάσεις αδιέξοδης εκτόνωσης ή οπισθοδρόμησης.

Το «ποιοτικό άλμα», το σπάσιμο του «γυάλινου κόσμου» γίνεται όλο και πιο αναγκαίο και στα υπόγεια ρεύματα επιθυμητό, αλλά το άλμα διαρκεί πολύ, «το μέλλον διαρκεί πολύ».

Η περίοδος του μεγάλου «μετασχηματισμού» του καπιταλισμού σε σοσιαλισμό είναι περίοδος

οξύτατων και αναπτυσσόμενων ταξικών αναμετρήσεων ανάμεσα στις κλονιζόμενες και μετασηματιζόμενες καπιταλιστικές σχέσεις και στις ανερχόμενες σχέσεις, τάσεις και δυνάμεις σοσιαλιστικού κομμουνιστικού προσανατολισμού σ' όλα τα πεδία των οικονομικών-κοινωνικών-πολιτικών και πολιτιστικών συγκρούσεων. Είναι μια ολόκληρη ιστορική εποχή αλληπάλληλων αντιφατικών φάσεων, αδιάκοπων ποσοτικών και διαλεκτικά αλληλοεξαρτημένων ποιοτικών μετασηματισμών στα πιο διαφορετικά στοιχεία και πλευρές της κοινωνίας, που συνιστούν στην ενότητά τους το συνολικό μεγάλο άλμα, μέχρις ότου «να δημιουργηθούν οι όροι που θα κάνουν αδύνατο κάθεπισωγύρισμα». Οι κατακτήσεις της επανάστασης θα είναι άμεσες και αποφασιστικές, αλλά θα κρίνονται συνεχώς, εξίσου άμεσα και αποφασιστικά, από τους ταξικούς και πολιτικούς συσχετισμούς και τις σκληρές αντιπαράθεσεις σε εθνικό και διεθνικό επίπεδο, θα αμφισβητούνται συνεχώς, μέχρι την πλήρη κυριαρχία του σοσιαλισμού – κομμουνισμού.

Αυτά ισχύουν πολύ περισσότερο αν υπολογίσει κανείς ότι εδώ δεν πρόκειται απλά για αντικατάσταση της μιας κυρίαρχης τάξης από μια άλλη, ενός παλιού τρόπου παραγωγής από έναν νέο αλλά για την ολοκληρωτική άρνηση 20.000 χρόνων «πολιτισμού» της ταξικής κυριαρχίας, της εξαρτημένης εργασίας, της εκμετάλλευσης, του κράτους, της αγοράς, του χρήματος και της «ελευθερίας» για όλα αυτά.

Η «μεταβατική περίοδος» αναγκαιότητα της αντικαπιταλιστικής πάλης και της κομμουνιστικής προοπτικής

Η προλεταριακή επαναστατική ΣΥΝΤΡΙΒΗ της ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ εξουσίας σημαίνει την έναρξη μιας μεταβατικής περιόδου, μόνιμης επανάστασης όπου η εργατική τάξη δεν αποτελεί, απ' την αρχή κοινωνικά, οικονομικά, άρα και πολιτικά και πολύ περισσότερο πολιτιστικά, με την πλήρη έννοια την κυρίαρχη τάξη της κοινωνίας.

Αυτή η αναγκαιότητα καθορίζει την περιπλοκότητα της μεταβατικής περιόδου, ακόμα και αν υποθέσουμε ότι η επαναστατική διαδικασία ξεκινά σε μια καπιταλιστική χώρα της σημερινής εποχής με ένα ανεβασμένο επίπεδο παραγωγικότητας της κοινωνικής εργασίας και ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων.

Η διαστρέβλωση και απολυτοποίηση του γνωστού παλαιού αφορισμού, ότι σε αντίθεση με τον καπιταλισμό που γεννήθηκε και εξελίχθηκε στα πλαίσια του παλαιού τρόπου παραγωγής, ο σοσιαλισμός γεννιέται από το κράτος περίπου σαν απ' το κεφάλι του Δία, χρησιμοποιήθηκε από ένα σημείο και μετά για τρεις κυρίως λόγους:

1) Όχι, όπως αρχικά, για να τονισθεί η ανάγκη για τσάκισμα της ΑΣΤΙΚΗΣ κρατικής μηχανής αλλά για να θεωρηθεί η κατάληψη της εξουσίας σαν η κορυφαία, μονοσήμαντη, και περίπου ανεπίστρεπτη πράξη της επανάστασης.

2) Για να υποβαθμιστεί το καθοριστικό κοινωνικοοικονομικό περιεχόμενο της μετάβασης της συνολικής επαναστατικής διαδικασίας, όπου τελικά το «οικονομικό και το κοινωνικό» ηγεμονεύουν πάνω στην πολιτική μορφή.

3) Για να συσκοτισθούν έτσι οι συσχετισμοί των ταξικών δυνάμεων, οι αναμετρήσεις των τάξεων και να δικαιολογηθούν οι ταξικοί συμβιβασμοί που πραγματοποιήθηκαν με τις αστικές και μικροαστικές δυνάμεις και οδήγησαν τελικά στην εκ νέου επικράτηση των εκμεταλλευτικών τάξεων.

Το επαναστατικό πρόγραμμα δράσης πρέπει να καλύψει το χάσμα

Δεν είναι το ζήτημα αν η επαναστατική διαδικασία της μετάβασης θα κρατήσει 10.000 χρόνια, όπως έλεγε κάποτε ο Μάο ή 100 ή 20 χρόνια. (Στην περίπτωση του σύγχρονου καπιταλισμού, μπορεί ασφαλώς τα πράγματα να κινούνται με ταχύτερους ρυθμούς). Αλλά είναι το ζήτημα του βάθους των δυσκολιών που πρέπει αυτή να υπερπηδήσει. Η επανάσταση και στη νέα εποχή χρειάζεται αναγκαστικά να διανύσει στη μεταβατική περίοδο ορισμένες, κοινές για όλες τις χώρες αναπόφευκτες φάσεις και καμπές, πέρα από τις απειράριθμες ιδιομορφίες που θα εμφανιστούν από κίνημα σε κίνημα προκειμένου να οδηγηθεί στη συνολική αλλαγή ποιότητας της κοινωνίας, στην οικοδόμηση του σοσιαλισμού - κομμουνισμού.

Ο σοσιαλισμός - κομμουνισμός φαντάζει ουτοπία όχι μόνο ή κυρίως γιατί εκφυλίστηκε και σ' ένα σημείο ντροπιάστηκε η αντικαπιταλιστική ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ επανάσταση του αιώνα μας αλλά γιατί από άποψη της αντικειμενικής κίνησής του «πάει πολύ μακριά». Κι αυτό το καταλαβαίνουν οι εργαζόμενοι που ωστόσο επείγονται να λύσουν το σημερινό δίλημμα ανάμεσα στη βαρβαρότητα και τη χειραφέτησή τους. Το πρόγραμμα του νέου εργατικού κινήματος πρέπει να καλύψει το «χάσμα» ανάμεσα στα «10.000 χρόνια» π.χ. του Μάο και το ψεύτικο αύριο του ρεφορμισμού. Η λύση αυτής της αντίφασης είναι το βασικό πρόβλημα που πρέπει να απαντήσει ένα ενιαίο επαναστατικό πρόγραμμα του νέου εργατικού κινήματος στην εποχή μας και στη χώρα μας. Το να κρύβει κανείς τις δυσκολίες, παραπέμποντας στη μελλοντική πρωτοβουλία των μαζών, προβάλλοντας την ομορφιά της ουτοπίας ή υπεραπλουστεύοντας τις νέες ενδεικτικές τάσεις της επαναστατικής κομμουνιστικής αναγκαιότητας, είναι το ίδιο κακό με το να περιορίζεται «στα καυτά ζητήματα» του σήμερα,

«στην άμεση αντίσταση», στη γνωστή μέθοδο «φασούλι το φασούλι» για τη συγκέντρωση των δυνάμεων της επανάστασης, αφήνοντας τα αιτήματα του κομμουνισμού, τα μόνα που ανταποκρίνονται στη σημερινή ταξική αναγκαιότητα, έξω από την άμεση ταξική πάλη.

Στο ζήτημα αυτό, ο ρεφορμισμός απαντά με το καθόλου «εφικτό» για τους εργάτες αλλά αντίθετα ουτοπικό «άμεσο» του συστήματος και ο αναρχισμός με το σύστημα της «άμεσης ουτοπίας». Γι ' αυτό ο αναρχισμός είναι ετεροθαλής αδελφός του ρεφορμισμού. Η επαναστατική πολιτική δεν προκύπτει σαν υπέρβαση της σχέσης ρεφορμισμού - αναρχισμού. Αλλά είναι η αντίθεση της πραγματικής κίνησης που καταργεί την υπάρχουσα κατάσταση απέναντι στη στατική, στην «άμεση» σημερινή μορφή της αντιφατικής πραγματικότητας που περιέχει κυρίως την αιώνια επικράτηση του παλαιού πάνω στο νέο.

Αναγκαία μια σύγχρονη θεωρία της μετάβασης

Οι κλασικοί Μαρξ - Έγκελς επεξεργάστηκαν τις θεμελιακές αρχές για την εποχή της δικτατορίας του προλεταριάτου και τις αντιφάσεις της, και ιδιαίτερα για το ουσιαστικό περιεχόμενο του σοσιαλισμού-κομμουνισμού, αλλά αναγκαστικά όσον αφορά τη μεταβατική περίοδο κατέφυγαν σε άκρως αφηρημένα σχήματα, σε γενικές έννοιες και εκφράσεις, μιας και η εποχή τους και το εργατικό κίνημα δεν είχε αναδείξει συγκεκριμένα το βάθος των προβλημάτων. Μόνο μετά την εμπειρία της Κομμούνας το ζήτημα της πολιτικής μορφής της δικτατορίας του προλεταριάτου τέθηκε συγκεκριμένα αλλά και σ' αυτή την περίπτωση τα συμπεράσματα αφορούσαν κυρίως τις γενικές τάσεις της και πιο ακριβολογημένα τα καθήκοντα της αρχικής φάσης της.

Στο ζήτημα της μετάβασης στο προλεταριακό κράτος είχαν σημαντικό αλλά όχι αναγκαστικά επαρκές υλικό για επαναστατικά επιστημονικά συμπεράσματα. Δεν συνέβαινε φυσικά το ίδιο για τον κοινωνικοοικονομικό χαρακτήρα της μετάβασης, που αποτελεί και το καθοριστικό ζήτημα κι όπου η κομμούνα είχε μόνο γενική και αφηρημένη ενδεικτική προσφορά.

Παρ' όλα αυτά ο Μαρξ τόνιζε ότι «η Κομμούνα ήταν επιτέλους η ανακαλυφθείσα πολιτική μορφή κάτω από την οποία μπορούσε να συντελεσθεί η οικονομική απελευθέρωση της εργασίας» και συμπλήρωνε: «Χωρίς τον τελευταίο αυτό όρο το καθεστώς της Κομμούνας θα ήταν κάτι το αδύνατο, θα ήταν απάτη».

Ο Λένιν και οι Μπολσεβίκοι, ανέπτυξαν παραπέρα και εφάρμοσαν τα διδάγματα του Μαρξ και του Έγκελς, ως προς το τσάκισμα της αστικής κρατικής μηχανής. Απλοποίησαν όμως τα

γενικά και αφηρημένα συμπεράσματα των κλασικών για τους νόμους που διέπουν τον κοινωνικό οικονομικό χαρακτήρα της μετάβασης, κάτω από την πίεση των αντιφάσεων του καπιταλισμού της εποχής τους και των ιδιομορφιών και των συγκυριών της Οκτωβριανής Επανάστασης. Δοκιμάστηκαν σκληρά και όχι πάντα με επιτυχία κάτω απ' την αμείλικτη ανάγκη να υπερπηδηθούν τα τεράστια πρωτοφανέρωτα προβλήματα που έβαζαν οι εσωτερικές αντιφάσεις της επανάστασης και του εργατικού κινήματος και ειδικά η ανεπαρκής συγκρότηση της παραγωγικότητας και του «πολιτισμού» της εργασίας της εποχής τους και ειδικά της χώρας τους.

Η γενικά επαναστατική επιστημονική θεωρία του Λένιν και των Μπολσεβίκων για το κόμμα, την κοινωνικοπολιτική τακτική του εργατικού κινήματος της εποχής του, για τη δικτατορία του προλεταριάτου και το τσάκισμα της αστικής κρατικής μηχανής επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό αρνητικά από τις γενικές τάσεις για φετιχοποίηση του «αυτόνομου» αποφασιστικού ρόλου της πολιτικής και ειδικά για φετιχοποίηση της «κομματικής» πολιτικής. Αποσπάστηκε από την «πολιτική» των οικονομικοπαραγωγικών σχέσεων και την αντίστοιχη επαναστατική δράση της τάξης, στο καθοριστικό πεδίο της παραγωγής. Οι τάσεις αυτές κυριαρχούσαν στο σοσιαλδημοκρατικό κίνημα, ειδικά της Γερμανίας, σαν αντανάκλαση της κεφαλαιοκρατικής εξέλιξης και της γενικότερης επίδρασης της αστικής πολιτικής και σ' ένα μικρότερο βαθμό εκπορευόταν από τις ιδιάζουσες αστικοδημοκρατικές πλευρές των επαναστατικών καθηκόντων στη Ρωσία.

Οι Μπολσεβίκοι και όλοι ανεξαιρέτως οι επιφανείς ηγέτες τους, κάτω από την πίεση μιας πρωτοφανέρωτης αντιφατικής κίνησης, σχηματοποίησαν τη διαλεκτική της πρώιμης μεταβατικής περιόδου. Η προσπάθειά τους να περιγράψουν τις νέες ποιότητες που επεδίωκε η επανάσταση, με βάση το υλικό περιεχόμενο των φαινομένων του αναπτυσσόμενου καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής που τείνουν να σπάσουν το αστικό περίβλημα δεν ανταποκρινόταν στις εσωτερικές αντιφάσεις αυτού του περιεχομένου και αντίστοιχα της μορφής του και στον πολύπλοκο αλληλοκαθορισμό και την αλληλεπίδρασή τους. Έτσι, ο ίδιος ο Λένιν κατέληξε σε ορισμένες προπαγανδιστικές υπεραπλουστεύσεις που περιείχαν το σπέρμα της μετατροπής τους στη μετέπειτα θεωρία που εξίσωνε την ανάπτυξη της παραγωγής και την κρατικοποιημένη οικονομία με το σοσιαλισμό. Π.χ. Σοσιαλισμός = εξηλεκτρισμός + εξουσία των Σοβιέτ. Σοσιαλισμός = Κρατικός καπιταλισμός + εξουσία των Σοβιέτ. Κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής = κρατική εξουσία ιδιοκτησία + έλεγχος και καταγραφή, μονοπρόσωπη διεύθυνση κλπ.

Οι αντιφάσεις στην πρακτική και στη σκέψη του Λένιν και των Μπολσεβίκων, που προϋπήρχαν και εμφανίστηκαν δραματικά στην Α' φάση της Οκτωβριανής Επανάστασης, δεν

αναιρούν την κύρια τάση της επαναστατικής τους κατεύθυνσης και την τεράστια ιστορική προσφορά τους. Αλλά αποτέλεσαν μια βάση για το μετέπειτα εκφυλισμό της επαναστατικής κατεύθυνσης, κάτω από τις απότομες αρνητικές αλλαγές των ταξικών πολιτικών συσχετισμών, εσωτερικά και διεθνώς, και την πολιτική ιδεολογική και κοινωνική υποχώρηση και προσαρμογή του Μπολσεβίκικου κόμματος.

Η εποποιία και το δράμα των εργατικών επαναστάσεων του αιώνα μας από τη μια μεριά και η ανάπτυξη των σημερινών αντιθέσεων από την άλλη μπορούν να σταθούν οδηγοί μας για να προσεγγίσουμε ένα εργατικό πρόγραμμα συνειδητού ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟΥ μετασχηματισμού της καπιταλιστικής κοινωνίας πιο κοντά στις αντικειμενικές τάσεις της.

Μεταβατική περίοδος ανάμεσα σε δύο τρόπους παραγωγής

Υποστηρίζουμε πως για να φτάσουμε σ' αυτό το σκοπό (κατάργηση του κράτους) είναι απαραίτητη η προσωρινή χρήση των οργάνων, των μέσων, των μεθόδων της κρατικής εξουσίας ενάντια στους εκμεταλλευτές, όπως για την κατάργηση των τάξεων είναι αναγκαία η προσωρινή δικτατορία της καταπιεζόμενης τάξης. («Κράτος και Επανάσταση»).

Οι αντιφάσεις στη σκέψη και την πρακτική των Μπολσεβίκων στα πρόθυρα της επανάστασης και πολύ περισσότερο μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση εκφράστηκαν ανάμεσα στην επαναστατική τους αντίληψη για τη μεταβατική περίοδο που αναζητούσε τη διαλεκτική σχέση κοινωνικοοικονομικού περιεχομένου και πολιτικής μορφής και σε τάσεις ουσιαστικής υποβάθμισης ή και υπεραπλούστευσης της σχέσης ανάμεσα στην καθοριστικότητα των κοινωνικοοικονομικών μετασχηματισμών και την προτεραιότητα της πολιτικής. Από τη μια τόνιζαν την εξαιρετικά μακρόχρονη και πολύπλοκη διαδικασία απαλλοτρίωσης των απαλλοτριωτών, την ανάγκη συνέχισης της επανάστασης κι έβλεπαν την εργατική εξουσία της αρχικής περιόδου σε μεταβατική εξουσία της καταπιεσμένης (της μη κυρίαρχης τάξης) ενάντια στους εκμεταλλευτές. Και από την άλλη αναγόρευαν την πρώτη εισαγωγή σοσιαλιστικών στοιχείων στα πλαίσια των κυρίαρχων ακόμα μορφών του παλαιού τρόπου παραγωγής σε «σοσιαλισμό». Έτειναν να ταυτίζουν τη μεταβατική περίοδο με την πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας. Το πως αυτό μετεξελίχθηκε αργότερα, επί Στάλιν, σε «σοσιαλιστικό» αυτοτελές καθεστώς είναι γνωστό.

Ο Λένιν στο «Κράτος και Επανάσταση» ξεκαθαρίζει ότι η θεμελίωση από το Μαρξ του σοσιαλισμού σαν πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας δεν περιγράφει τη μεταβατική περίοδο ή έστω τις πιο αναπτυγμένες φάσεις της, αλλά αναφέρεται στη νέα ποιότητα, στο «μέλλον του κομμουνισμού», σ' αυτό «που μπορεί να καθορισθεί σήμερα σχετικά μ' αυτό το

μέλλον», στην περιγραφή «των κατώτερων βαθμίδων της οικονομικοκοινωνικής του ωριμότητας».

Ωστόσο, από την εποχή ήδη του Λένιν, εμφανίζεται η τάση να «βαθαίνει» την απόσταση ανάμεσα στις διαφορετικές βαθμίδες του κομμουνισμού και να συγχέεται η πρώτη φάση του, δηλαδή σοσιαλισμός με τα καθήκοντα της μετάβασης, να συγχέεται η νέα ποιότητα με τη διαδικασία του άλματος. Αυτή η σύγχυση στο επίπεδο της θεωρίας λόγω έλλειψης ιστορικής εμπειρίας ήταν κατανοητή και ίσως και να ήταν δικαιολογημένη αρχικά στο επίπεδο της πολιτικής προπαγάνδας. Αλλά στη μετεπαναστατική πορεία όταν αρχίζει να ταυτίζεται όλο και περισσότερο ο σοσιαλισμός - κομμουνισμός με τα πρώτα μέτρα της μεταβατικής περιόδου, όταν η διάκριση ανάμεσα στους εκμεταλλευτές (που άλλαζαν μορφή) και την καταπιεσμένη τάξη που πάλευε να μετατραπεί σε κυρίαρχη τάξη, άρχισε να συσκοτίζεται, ενώ αντίθετα οξύνονταν οι ταξικές τους συγκρούσεις, οι αντιλήψεις αυτές αρχίζουν να παίζουν ένα όλο και πιο συντηρητικό ρόλο ανάσχεσης της επαναστατικής διαδικασίας. Φυσικά οι αντιλήψεις που επικράτησαν τελικά γύρω απ' το χαρακτήρα της μεταβατικής περιόδου δεν είναι ένα πρόβλημα κυρίως γνωσιολογικό αλλά είναι πρόβλημα της ταξικής πάλης. Ο συσχετισμός των ταξικών δυνάμεων, οι επιδράσεις των μεταμορφωμένων αστικών σχέσεων και τάξεων στην κοινωνία και το κράτος, οι αντιφάσεις μέσα στην εργατική τάξη αποτελούν τελικά τη βασική αιτία των αντιλήψεων που κυριάρχησαν και σημάδεψαν τον εκφυλισμό της επαναστατικής διαδικασίας.

Στην πραγματικότητα, η πείρα των επαναστάσεων του 20ού αιώνα επιβεβαιώνει τη θεμελιακή τοποθέτηση του Μαρξ για τη μεταβατική περίοδο σαν περίοδο κοινωνικοοικονομικής βασικά και πολιτικής μετάβασης προς το σοσιαλισμό - κομμουνισμό, αλλά όχι νέα ποιότητα σοσιαλισμού - κομμουνισμού. Σήμερα φαίνεται ακόμα πιο καθαρά ότι οι εργατικές επαναστατικές κοινωνίες που προέκυψαν ή που θα προκύψουν ακόμα και στον πιο αναπτυγμένο καπιταλισμό δεν θα είναι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές πραγματικότητες μετάβασης απ' τον σοσιαλισμό στον κομμουνισμό, αλλά μεταβατικές περίοδοι προς το μεγάλο άλμα, περιόδους της μετάβασης απ' τον κυρίαρχο, ακόμα, οικονομικοκοινωνικά μετά την πρώτη αποφασιστική ήττα, καπιταλισμό στην πλήρη ανατροπή του και ταυτόχρονα μεταβατικές περίοδοι από τον ανατρεπόμενο καπιταλισμό στο σοσιαλισμό - κομμουνισμό, στη νέα ποιότητα. **Θα πρόκειται αναγκαστικά για περιόδους ενότητας και αντίθεσης ανάμεσα σε «δύο τρόπους παραγωγής», ανάμεσα στις κοινωνικές σχέσεις σοσιαλιστικού κομμουνιστικού προσανατολισμού και τις μετασχηματιζόμενες καπιταλιστικές σχέσεις. Δεν θα είναι περίοδοι μετάβασης ανάμεσα σε διαφορετικές φάσεις βαθμίδες του ίδιου του σοσιαλιστικού τρόπου παραγωγής. Θα είναι γενικά, από την άποψη της κατεύθυνσης των**

κοινωνικοπολιτικών μετασχηματισμών τους, επαναστατικές περιόδους έξω από τον καπιταλισμό και έξω από το σοσιαλισμό και ταυτόχρονα μέσα στον καπιταλισμό και μέσα στο σοσιαλισμό, περιόδους μετατροπής τους ή στον ένα ή στον άλλο, ανάλογα με τον ταξικό συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στις αντίθετες τάξεις και τάσεις και ανάλογα με το κρίσιμο ζήτημα του ποια θα είναι η κύρια κατεύθυνση της ανάπτυξής τους.

Απ' αυτή τη βασική πλευρά «της κύριας κατεύθυνσης» και όχι της κυριαρχίας του σοσιαλισμού, ο Λένιν ονόμαζε για πολιτικούς λόγους τις σοβιετικές δημοκρατίες σοσιαλιστικές. Αλλά, όπως λέει ο ίδιος για άλλο ζήτημα (κόμμα),

«το όνομα (συχνά) μένει ακόμα και αν δεν είναι επιστημονικά σωστό. Αυτό δεν πειράζει, φτάνει να μην κρύβουμε την επιστημονική ανακρίβεια της ονομασίας του, ώστε να μην το εμποδίζει να αναπτύσσεται προς τη σωστή κατεύθυνση».

Ο Λένιν, ωστόσο, συνολικά, παρ' όλες τις αντιφάσεις που εμφάνισε αναγκαστικά κάτω από την πίεση των αρνητικά εξελισσόμενων συσχετισμών, είναι αυτός που ανέπτυξε ουσιαστικά την επαναστατική αντίληψη για τον κοινωνικοοικονομικό καθοριστικό πυρήνα της δικτατορίας του προλεταριάτου και για την επανεμφάνιση της απαλλοτριωμένης αστικής τάξης με άλλες μορφές. Αυτός πρώτος προσδιόρισε το βαθύ ιδιόμορφο περιεχόμενο της μεταβατικής περιόδου. Ο Λένιν, στηριγμένος στις πρωτοφανείς εμπειρίες της προλεταριακής επανάστασης, διατύπωσε την πρωτότυπη ιδέα του μετασχηματισμού των τάξεων στη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου:

«Οι τάξεις υπάρχουν και εξακολουθούν να υπάρχουν στη διάρκεια της δικτατορίας του προλεταριάτου. Αλλάζουν όμως όλες μορφή και οι μεταξύ τους σχέσεις μεταβάλλονται εξίσου» **(Λένιν: «Η οικονομία και η πολιτική στην περίοδο της δικτατορίας του προλεταριάτου»)**.

Ο Λένιν έλεγε ότι

«οι απαλλοτριωμένοι εκμεταλλευτές και τα αστικά μικροαστικά στοιχεία μετατρέπονται σε υπαλλήλους της κρατικής ιδιοκτησίας και ότι εξαρτάται από το προλεταριάτο αν θα κυριαρχήσει επάνω τους, μέσα από τον έλεγχο, την καταγραφή στην παραγωγή και την

πολιτική δικτατορία του».

Και επιπλέον:

«Σοσιαλισμός σημαίνει εξάλειψη των τάξεων. Η δικτατορία του προλεταριάτου στη Ρωσία έκανε για την εξάλειψη των τάξεων ό,τι μπορούσε, αλλά οι τάξεις δεν μπορούν να εξαλειφθούν μεμιάς. Τους έμεινε η διεθνής βάση, το διεθνές κεφάλαιο του οποίου αποτελούν τμήμα. Τους έμειναν ορισμένα μέσα παραγωγής, τους έμειναν χρήματα, πολύ μεγάλες κοινωνικές σχέσεις. Μεγαλώνει εκατοντάδες και χιλιάδες φορές η δραστηριότητα της αντίστασής τους, ακριβώς επειδή ηττήθηκαν. Την «τέχνη» να διοικούν το κράτος, το στρατό, να κατευθύνουν την οικονομία τους δίνει πολύ, πάρα πολύ μεγάλη υπεροχή».

Και στο έργο του «*Η προλεταριακή επανάσταση και ο αποστάτης Κάουτσκι*» έγραφε:

«Το πέρασμα από τον καπιταλισμό στον κομμουνισμό αποτελεί ολόκληρη ιστορική εποχή. Όσο δεν έχει τελειώσει η εποχή αυτή οι εκμεταλλευτές τρέφουν αναπόφευκτα την ελπίδα της παλινόρθωσης κι αυτή η ελπίδα μεταβάλλεται σε απόπειρα παλινόρθωσης και ύστερα από την πρώτη σοβαρή ήττα οι εκμεταλλευτές που ανατράπηκαν ρίχνονται στη μάχη με δεκαπλασιασμένη ενεργητικότητα, με έξαλλο πάθος, με εκατονταπλάσιο μίσος... Και πίσω από τους εκμεταλλευτές - κεφαλαιοκράτες σέρνεται η μεγάλη μάζα της μικροαστικής τάξης».

Οι κορυφαίες τομές της μεταβατικής περιόδου

Η στρατηγική μας απάντηση στον ολοκληρωτικό καπιταλισμό της εποχής μας είναι η *διαλεκτικά αναπτυσσόμενη διαρκής επανάσταση, που αρχίζει με την εργατική εξουσία και την αντικαπιταλιστική επανάσταση, πραγματοποιεί το άλμα της εργατικής δημοκρατίας και ολοκληρώνεται με τη νίκη της κομμουνιστικής διεθνιστικής απελευθέρωσης.*

Η επανάσταση δεν αποτελεί έναν εναλλακτικό (πιο γρήγορο ή πιο βίαιο) δρόμο προς τον σοσιαλισμό-κομμουνισμό, αλλά τον μόνο εφικτό δρόμο προς τον κομμουνισμό. Καμία κυρίαρχη τάξη κανενός κοινωνικού σχηματισμού που γνώρισε η Ιστορία δεν κατευθύνθηκε

χαρούμενη προς το τέλος της, νανουρισμένη από τις σταδιακές μεταρρυθμίσεις και τις μελωδίες της δημοκρατίας – και βέβαια δεν το έκανε, ούτε πρόκειται να το κάνει ποτέ η αστική τάξη. Όποιος είναι έντιμος με τον εαυτό του και με τις μάζες στις οποίες απευθύνεται, οφείλει να παραδεχτεί ότι άρνηση της επανάστασης σημαίνει άρνηση του ίδιου του κοινωνικού μετασχηματισμού. Άλλωστε, η επανάσταση δεν καθορίζεται κυρίως ούτε από τις μορφές της, ούτε από τους ρυθμούς της, ούτε από το τι καλείται να γκρεμίσει, αλλά από το θετικό της περιεχόμενο, από την ποιοτικά νέα κοινωνική και πολιτική οργάνωση που καλείται να συγκροτήσει.

Ο χαρακτήρας της επανάστασης ως διαρκούς, αντικαπιταλιστικής, σοσιαλιστικής-κομμουνιστικής υπονοεί ότι οι μάζες δεν μπορούν να οικοδομήσουν τον κομμουνισμό χωρίς μια μακρά περίοδο «δυαδικής κυριαρχίας-εξουσίας» ανάμεσα στον παλιό καπιταλιστικό κόσμο, που έχει ηττηθεί στο επίπεδο της πολιτικής εξουσίας, αλλά παραμένει αρχικά κυρίαρχος και στη συνέχεια πολύ ισχυρός στο επίπεδο της οικονομίας, των παραγωγικών σχέσεων και του πολιτισμού, πολύ περισσότερο στο διεθνή περίγυρο που τείνει να πνίξει κάθε σοσιαλιστική απόπειρα σε εθνική ή έστω περιφερειακή κλίμακα. Αυτό θα είναι το διαρκές πολιτικό «πανεπιστήμιο» της εργατικής τάξης, γιατί η ίδια δεν μπορεί να ανυψωθεί σε διευθύνουσα-αυτοδιευθυνόμενη τάξη της κοινωνίας κάτω από τους ασφυκτικούς χρονικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς περιορισμούς του παλιού καθεστώτος.

Από αυτή την άποψη, *η διαρκής επανάσταση και τα άλματά της αποτελούν μια αναγκαία πορεία, όχι μόνο γιατί η αστική τάξη δεν μπορεί με άλλο τρόπο να συντριβεί, αλλά και γιατί η εργατική τάξη δεν μπορεί με άλλο τρόπο να χειραφετηθεί.* Το διαρκές της επανάστασης δεν σημαίνει ότι θα πρόκειται για μια γραμμική, ειρηνική, εξελικτική πορεία. Αντίθετα, θα πρόκειται για μια πορεία με συγκεκριμένους «κόμβους», σημεία συμπύκνωσης όλων των ταξικών ανταγωνισμών, άλματα και ελιγμούς, προσωρινές υποχωρήσεις και επανεξορμήσεις για το πέρασμα από ένα επίπεδο του κοινωνικού επαναστατικού μετασχηματισμού σε ένα νέο, ανώτερο.

Το επαναστατικό πρόγραμμα του νέου εργατικού κινήματος, προκειμένου να προσδιορίσει τη γενική κατεύθυνση των καθηκόντων του, θα πρέπει να παίρνει υπόψη του τις αναγκαίες κορυφαίες καμπές της αντικειμενικής κίνησης της επαναστατικής μεταβατικής περιόδου, τα σημεία περάσματος των βασικών στοιχείων της απ' τη μια ποιότητα στην άλλη, το μέτρο ποιότητας της κάθε ξεχωριστής πλευράς και το συνολικό μέτρο που διαχωρίζει τη σοσιαλιστική – κομμουνιστική κοινωνία απ' την επαναστατική μετάβαση σ' αυτήν. Μπορούμε να πούμε κάπως σχηματικά πως τρεις είναι οι βασικές καμπές της επαναστατικής διαδικασίας μετάβασης στον κομμουνισμό.

Η πρώτη καμπή

Είναι η **κοινωνικοπολιτική επανάσταση της εργατικής τάξης** που τίθεται επικεφαλής όλων των καταπιεσμένων, με ενιαίο στόχο την άμεση ριζική ποιοτική βελτίωση της συνολικής κοινωνικής πολιτικής θέσης τους, σε βάρος του κεφαλαίου και την άμεση προώθηση της δέσμης:

- Τσάκισμα της παλιάς κρατικής μηχανής, η εγκαθίδρυση ενός επαναστατικού κράτους εργατικής ηγεμονίας- επιβολή όλων των αιτήματα της επαναστατικής τακτικής - άμεση κατεύθυνση απαλλοτρίωσης της ιδιοκτησίας των εκμεταλλευτών - μετάβαση στην πανκοινωνική ιδιοκτησία των άμεσων παραγωγών και στον πανκοινωνικό σχεδιασμό.

Η πρώτη επαναστατική τομή που εγκαινιάζεται με την κατάληψη της εξουσίας από την εργατική τάξη και το αντικαπιταλιστικό, επαναστατικό, κομμουνιστικής κατεύθυνσης κίνημά της, σημαίνει ουσιαστικά την έναρξη της διαδικασίας της διαρκούς επανάστασης για το σοσιαλισμό - κομμουνισμό. Σημαίνει ουσιαστικό προσδιορισμό της κατεύθυνσης του πολιτικού και του κοινωνικού χαρακτήρα της, ανεξάρτητα απ' το βάθος και τους ρυθμούς των οικονομικοκοινωνικών και πολιτικών μετασχηματισμών που θα είναι δυνατό να επιβληθούν. Ιδιομορφία της η σχετική προτεραιότητα του «πολιτικού» απέναντι στην καθοριστικότητα του «κοινωνικού», με πιο επιτακτική πλευρά το τσάκισμα του παλιού κράτους και την αντικατάστασή του από τα όργανα της εργατικής πολιτικής που μετασχηματίζονται ποιοτικά σε εργατική κρατική εξουσία. Με την πρώτη αυτή τομή αρχίζει η «μετάβαση στην οικονομικοκοινωνική και πολιτική κυριαρχία της εργατικής τάξης, με την πλήρη έννοια, η μετάβαση στο «καθαυτό» προλεταριακό κράτος και στην κυρίαρχη θέση των νέων παραγωγικών σχέσεων σοσιαλιστικού - κομμουνιστικού προσανατολισμού μέσα στο σύστημα της παραγωγής.

Με την έναρξη της επαναστατικής διαδικασίας, οι αντικαπιταλιστικές τάσεις της ταξικής πάλης που εμφανίζονται στα πλαίσια του καπιταλισμού για αλλαγή της κοινωνικής οικονομικής σχέσης μέσα στην παραγωγή ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία μετασχηματίζονται ποιοτικά, Μετατρέπονται σε σχέσεις παραγωγής σοσιαλιστικού - κομμουνιστικού προσανατολισμού που βρίσκονται σε σύγκρουση αλλά και ενότητα και διεκδικούν την αυτοτέλειά τους και την ηγεμονία απέναντι στις επικρατούσες ακόμα καπιταλιστικές σχέσεις. **Ο πυρήνας αυτής της ποιοτικής αλλαγής, σε περιεχόμενο και μορφή, βρίσκεται στην επαναστατική διαδικασία κατάκτησης απ' τους άμεσους παραγωγούς της κυριότητας της κατοχής και του ελέγχου πάνω στα μέσα παραγωγής, βρίσκεται στην προώθηση του αποφασιστικού ρόλου των οργάνων**

της εργατικής πολιτικής γύρω απ' την κατεύθυνση, την οργάνωση και τη διεύθυνση της παραγωγής και των εργασιακών σχέσεων, στην ανάπτυξη της πάλης τους για συντονισμό και πανκοινωνικό συνειδητό σχεδιασμό της παραγωγής με βάση τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των εργαζομένων. Αυτή η διαδικασία αποτελεί και τον πυρήνα της προλεταριακής πλευράς της κρατικής εξουσίας που επιχειρεί να συγκροτηθεί πάνω στα συντρίμια της παλιάς κρατικής μηχανής.

Στην αρχική αυτή φάση το επαναστατικό κράτος «είναι και δεν είναι» ακόμα εργατικό κράτος και ταυτόχρονα είναι και δεν είναι αστικό κράτος. Και μόνο στο βαθμό που αναπτύσσεται σε δικτατορία του προλεταριάτου, με την πλήρη έννοια, «είναι και δεν είναι» κράτος γενικά. Αυτό σημαίνει ότι στην πρώτη φάση η επαναστατική κρατική εξουσία (ζσημ. παρουσιαστή) που την μορφή της- σε αντιπαράθεση με την καταργούμενη αστική κοινοβουλευτική δημοκρατία που είναι η μορφή της αστικής δικτατορίας- θα μπορούσαμε να ονομάσουμε **Επαναστατική Συμβουλευτική Δημοκρατία** στην οποία θα εκφραζόντουσαν οι καλύτερες επαναστατικές παραδόσεις και πρακτικές της Κομμούνας, των Σοβιέτ διαφόρων χωρών και των εργατικών συμβουλίων) παραμένει πεδίο οξύτατης αντιπαράθεσης ανάμεσα στις επικρατούσες ακόμα στο οικονομικό αλλά και στο κοινωνικό επίπεδο αστικές σχέσεις και τάξεις και στην τακτική πολιτική ηγεμονία της βασικής πλευράς των εργατικών συμφερόντων μέσα στην καταπιεζόμενη πλειοψηφία της κοινωνίας και μέσα στη νέα επαναστατική κρατική μηχανή. Απ' αυτή την άποψη, το κράτος αυτής της φάσης, στο βαθμό που δεν είναι αστικό, είναι κράτος της καταπιεζόμενης και όχι της κυρίαρχης τάσης. Και έτσι το χαρακτήρισε και ο Λένιν. Μόνο στο βαθμό που οι σχέσεις παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού αρχίζουν και κυριαρχούν στο οικονομικό και στο κοινωνικό επίπεδο η εργατική τάξη γίνεται κυρίαρχη τάξη κοινωνικά, πολιτικά και κρατικά, γίνεται κυρίαρχη τάξη με την πλήρη έννοια.

Στην αρχική αυτή φάση οι νεογέννητες σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγής εμφανίζονται και αναπτύσσονται με τη δική τους σχετική αυτοτέλεια και προοπτική, χωρίς ακόμα να κυριαρχούν μέσα στην παραγωγή γεγονός που καθλώνει, σ' ένα βαθμό και το περιεχόμενο και τη μορφή τους σ' ένα ορισμένο πρώιμο επίπεδο. Ωστόσο, σε κάθε περίπτωση, η ποιοτική αυτή τομή στο άμεσο κοινωνικό οικονομικό πολιτικό πεδίο της παραγωγής μεταβάλλει ριζικά το συσχετισμό των δυνάμεων σε βάρος των καπιταλιστικών σχέσεων. Επιβάλλει άμεσα την αναγκαστική αλλαγή των μορφών των καπιταλιστικών σχέσεων, μετασχηματίζει τους συσχετισμούς ανάμεσα στα διάφορα τμήματα της εκμεταλλεύτριας τάξης και επιφέρει ποιοτικές τροποποιήσεις στη γενικότερη τακτική και στρατηγική της κλονιζόμενης αστικής τάξης.

Σ' αυτή τη φάση, οι πρώιμες ακόμα σχέσεις παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού αποτελούν την ανερχόμενη αλλά όχι ηγεμονική ακόμα πλευρά των συνολικών κοινωνικών σχέσεων. Διεκδικούν το ιστορικό κοινωνικό προβάδισμα απέναντι στις κυρίαρχες ακόμα (αλλά δραματικά τροποποιημένες) καπιταλιστικές σχέσεις και επιχειρούν να επιβληθούν τελικά σαν κυρίαρχες σχέσεις μέσα στον οικονομικό σχηματισμό και να κατακτήσουν έτσι ένα ανώτερο επίπεδο, σε περιεχόμενο και μορφή, ως προς το ρόλο τους, τη λειτουργία τους και την ανάπτυξή τους. Κριτήριο για την επέκταση και την ποιοτική κατεύθυνση των σχέσεων παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού και για το γενικότερο πολιτικό συσχετισμό των δυνάμεων μέσα στη μετεπαναστατική περίοδο αποτελεί, σε τελευταία ανάλυση ο βαθμός με τον οποίο προωθείται η κυριαρχία των άμεσων παραγωγών πάνω στους αντικειμενικούς (μέσα παραγωγής) και υποκειμενικούς (εργασία) όρους της παραγωγής, ο βαθμός που τροποποιείται η αναλογία ανάμεσα στον αναγκαίο και τον πρόσθετο χρόνο εργασίας, το επίπεδο του ελεύθερου χρόνου των άμεσων παραγωγών και ο καθοριστικός ρόλος τους στις δημόσιες κρατικές υποθέσεις.

Η δεύτερη καμπή

Είναι η **ανάδειξη της εργατικής τάξης σε ουσιαστικά κυρίαρχη τάξη** με την καθοριστική οικονομικοκοινωνική διάσταση αυτής της κυριαρχίας, που θα τη μετατρέψει και σε πολιτικά κυρίαρχη τάξη, με την πλήρη έννοια. Η ανάδειξη των μετασχηματισμών σοσιαλιστικού - κομμουνιστικού προσανατολισμού στην οικονομία, στις παραγωγικές σχέσεις, στην πολιτική σε κυρίαρχο σκέλος των αντιθέσεων και της ταξικής πάλης της μεταβατικής περιόδου.

Πρόκειται για μια ποιοτική αλλαγή μέσα στη συνέχεια της επαναστατικής διαδικασίας. Οι σχέσεις παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού κατακτούν ηγεμονική θέση μέσα στις γενικότερες παραγωγικές κοινωνικές σχέσεις, αναπτύσσονται σε ανώτερο επίπεδο και κυριαρχούν στον προσανατολισμό και τον χαρακτήρα της κοινωνικής παραγωγής. Οι καπιταλιστικές ταξικές σχέσεις αλλάζουν περιεχόμενο και μορφή σαν καταπιεζόμενες και ηγεμονευόμενες σχέσεις όχι μόνο πολιτικά αλλά κυρίως κοινωνικοοικονομικά. Διατηρούνται μόνο στο βαθμό που επιτρέπει και χρειάζεται το ανεπαρκές ακόμα επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων και της κοινωνικοποίησης της παραγωγής αλλά η λειτουργία τους τροποποιείται κάτω απ' την ηγεμονία των άμεσων παραγωγών και εντάσσεται μέσα απ' την ταξική πάλη στην ενίσχυση των στόχων της νέας κυρίαρχης τάξης. Απ' αυτή την άποψη μετατρέπονται σε εκμεταλλευτικές σχέσεις «νέου τύπου», δηλαδή όχι πλήρως αστικές εκμεταλλευτικές σχέσεις, με την έννοια του ειδικά καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής.

Στη φάση αυτή πραγματοποιείται και μια ριζική αλλαγή στο χαρακτήρα, το περιεχόμενο και τη λειτουργία του κράτους, καθώς και στο χαρακτήρα της αλληλεξάρτησης της «πολιτικής» και της «οικονομίας». Το επαναστατικό κράτος, οι κρατικές μορφές ηγεμονεύονται πλέον στρατηγικά από την επαναστατική προλεταριακή πλευρά του κράτους, μετατρέπονται σε δικτατορία του προλεταριάτου με την πλήρη έννοια.

Ολοκληρώνεται έτσι το τσάκισμα της παλιάς κρατικής μηχανής, σε περιεχόμενο και μορφή, ενώ αναπτύσσεται και ενισχύεται η πλευρά της απονέκρωσης του κράτους. Η βασική αντίθεση και αντιπαράθεση στο πεδίο του κράτους παύει να είναι η αντίθεση ανάμεσα στις ανερχόμενες προλεταριακές τάσεις και τις υπό απαλλοτρίωση αλλά διατηρούμενες ωστόσο εκφράσεις των αστικών σχέσεων.

Βασική αντίθεση γίνεται πλέον η αντίθεση ανάμεσα στον ταξικό εργατικό χαρακτήρα του κράτους και στις τάσεις απονέκρωσής του.

Η «πολιτική» και η «οικονομία» αλλάζουν σχέση και μορφή, έχουν την τάση να συνενώνονται διαλεκτικά κάτω απ' την ηγεμονία των νέων οικονομικών κοινωνικών σχέσεων που επιβάλλουν οι άμεσοι παραγωγοί πάνω στις συνολικές συνθήκες της ύπαρξής τους.

Υπονομεύεται ριζικά η φετιχιστική αυτονόμηση της πολιτικής.

Ενισχύεται αλλά δεν κυριαρχεί ακόμα το σκέλος της απονέκρωσης του κράτους και της πολιτικής σαν μορφή διακυβέρνησης των ανθρώπων. Η αλλαγή της σχέσης οικονομίας - πολιτικής - πολιτισμού, η τάση συνένωσής τους δεν σημαίνει ότι ο πολιτισμός και η πολιτική «υποβαθμίζονται» σε απλά μέσα διαχείρισης της οικονομίας ή πολύ περισσότερο σε «απολογητές» ενός ουδέτερου παραγωγισμού.

Αντίθετα, σημαίνει τη σε ανώτερο επίπεδο ανάπτυξη και ενότητα του πολιτισμού και της δημιουργικής πλευράς της πολιτικής με την οικονομία και τις κοινωνικές σχέσεις και ταυτόχρονα την σε ανώτερο επίπεδο ανάπτυξη και ενότητα των τελευταίων με ένα νέο συνολικό πολιτισμό των άμεσων παραγωγών και του κοινωνικού ανθρώπου. Έτσι ο νέος σοσιαλιστικός «πολιτισμός» τείνει να μετατρέπεται σε βασικό «αυτόματο ρυθμιστή» της κοινωνικής εργασίας και των συνολικών κοινωνικών σχέσεων. Στη φάση αυτή αλλάζει ριζικά και μετασχηματίζεται επαναστατικά σε προλεταριακή κατεύθυνση η σχέση εθνικού και διεθνικού. Κι αυτό προϋποθέτει και συνεπάγεται τη διεθνιστική ανάπτυξη της προλεταριακής επανάστασης και τη διεκδίκηση της ηγεμονίας των επαναστατικών

κοινωνιών απέναντι στον καπιταλιστικό κόσμο.

Η *Εργατική Δημοκρατία* ως μορφή της καθαυτής περιόδου της δικτατορίας του προλεταριάτου θα αποτελέσει ποιοτικό άλμα μέσα στην επανάσταση, με γενικότερες διεθνείς αλληλεπιδράσεις και αναφορές. Φυσικά, θα οικοδομηθεί σε συνθήκες σκληρής ταξικής πάλης, καθώς οι καπιταλιστικές σχέσεις θα συνεχίζουν να έχουν σημαντικό βάρος σε εθνικό επίπεδο και να κυριαρχούν βασικά στο διεθνές περιβάλλον. Το κύριο καθήκον αυτής της περιόδου θα είναι η επέκταση και ωρίμανση των σοσιαλιστικών σχέσεων μέχρι του σημείου που η πορεία προς τον κομμουνισμό να καταστεί μη αντιστρεπτή. Κάτι που προϋποθέτει τη νίκη της επανάστασης σε μια αρκετά διευρυμένη περιφερειακή και διεθνή βάση και τη συμμαχία των νεαρών Εργατικών Δημοκρατιών με τη διεθνή εργατική τάξη και τα εργατικά αντιιμπεριαλιστικά, και εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα του υπόλοιπου κόσμου.

Για το επαναστατικό εργατικό κομμουνιστικό κίνημα της νέας εποχής, η κατάκτηση της Εργατικής Δημοκρατίας είναι ο βασικός επαναστατικός κρίκος, το βασικό στρατηγικό πεδίο της σύνδεσης της Αντικαπιταλιστικής Επανάστασης με το καθοριστικό, κομμουνιστικό άλμα. Πρόκειται για ένα στρατηγικό κρίκο που δεν μπόρεσαν να κατακτήσουν οι επαναστάσεις και το επαναστατικό κίνημα της προηγούμενης εποχής. Αποτέλεσε το πεδίο όπου εκδηλώθηκε η αδυναμία τους να προχωρήσουν και να βαθύνουν την επαναστατική διαδικασία, εκείνο το πεδίο όπου εκδηλώθηκαν οι αντιφάσεις τους καθώς και οι τάσεις οι σχέσεις και οι δυνάμεις που «επέβαλαν» την ήττα και την οπισθοδρόμηση των επαναστάσεων.

Ωστόσο στην περίοδο αυτή (την καθαυτό περίοδο της δικτατορίας του προλεταριάτου) η ηγεμονία των σχέσεων παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού πάνω στις καταπιεζόμενες και μετασχηματιζόμενες σχέσεις του παλιού τρόπου παραγωγής έχει ακόμα τακτικό και όχι στρατηγικό χαρακτήρα. **Οι σχέσεις παραγωγής σοσιαλιστικού προσανατολισμού και η εργατική εξουσία «έχουν το πάνω χέρι» σ' όλα τα πεδία των κοινωνικών σχέσεων. Το «ποιος-ποιον» κλίνει υπέρ της πλήρους κατάργησης του καπιταλισμού, υπέρ της μετάβασης στη σοσιαλιστική- κομμουνιστική κοινωνία αλλά δεν έχει ακόμα οριστικά και τελεσίδικα κριθεί.**

Η διατήρηση αστικών σχέσεων στην παραγωγή, στην αναπαραγωγή, στην πολιτική, στον πολιτισμό, στη σχέση εθνικού - διεθνικού, παρά τη νέα δυνατότητα υπαγωγής τους στην κύρια κατεύθυνση του σοσιαλιστικού προσανατολισμού, σημαίνει κυρίως την ταξική αντίσταση και την πάλη των αστικών κοινωνικών δυνάμεων για την αντιστροφή της γενικότερης κατάστασης.

Αυτή η παράμετρος επηρεάζει ουσιαστικά και το περιεχόμενο και τη μορφή των αναπτυσσόμενων προς το σοσιαλισμό σχέσεων παραγωγής και επικοινωνίας, πολιτικής και πολιτισμού, τις καθλώνει σ' ένα επίπεδο ωρίμανσης που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ακόμα σοσιαλιστικό - κομμουνιστικό με την πλήρη έννοια. Η διατήρηση μετασχηματισμένων αστικών σχέσεων και τάσεων αναπαράγει την τάση της επέκτασης και ανάπτυξής τους που αποτελεί και το μοναδικό δρόμο για την επιβίωσή τους.

Η ταξική πάλη οξύνεται με νέο τρόπο (παρ' όλο που οι δυνατότητες των αστικών δυνάμεων και σχέσεων περιορίζονται σε εσωτερικό επίπεδο) γιατί εδώ πλέον δεν κρίνεται η έναρξη της ανατροπής της κυριαρχίας της αστικής τάξης, δεν κρίνεται η ηγεμονία στον προσανατολισμό της ιδιόμορφης μεταβατικής κοινωνίας αλλά κρίνεται η ίδια η ύπαρξη των εκμεταλλευτικών και γενικότερα των ταξικών σχέσεων, κάθε δυνατότητα αναπαραγωγής τους, κάθε προοπτική ανάκαμψης και αντεπίθεσής τους.

Στο μπλοκ των δυνάμεων της διατήρησης και επέκτασης των αστικών σχέσεων ανήκουν, μ' ένα τρόπο, αντικειμενικά κι εκείνες οι πλευρές και τα τμήματα της κοινωνίας που έχουν άμεσα βραχυπρόθεσμο συμφέρον απ' τη διατήρηση των διακρίσεων ανάμεσα στη χειρωνακτική και την πνευματική εργασία, την πόλη και το χωριό, τους κυβερνώντες και τους κυβερνώμενους, την εθνική ή περιφερειακή από τη μια και τη διεθνική κοινότητα των παραγωγών από την άλλη. Αυτή η αντιπαράθεση διαπερνά και τη συνεχιζόμενη εσωτερική αντίθεση της εργατικής τάξης.

Η κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της επαναστατικής μεταβατικής περιόδου τόσο στην πρώτη όσο και στη δεύτερη φάση της δεν μπορεί ν' αποτελεί αντιφατική έστω συνύπαρξη, συνάρθρωση διαφορετικών τρόπων παραγωγής κάτω απ' την επικυριαρχία ενός από τους δύο βασικούς, όπως περίπου συμβαίνει στον καπιταλιστικό σχηματισμό. Στον τελευταίο η ενότητα και η αντίθεση των διαφορετικών τρόπων παραγωγής κάτω απ' την επικυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων, έχει στη βάση της τον κοινό εκμεταλλευτικό ταξικό χαρακτήρα. Ενώ στην επαναστατική μεταβατική περίοδο η ενότητα και η πάλη ανάμεσα στις εκμεταλλευτικές καπιταλιστικές και στις «σοσιαλιστικές» σχέσεις στηρίζονται στο ποιοτικά ανώτερο, από ιστορική άποψη, επίπεδο του ανταγωνισμού και του αλληλοαποκλεισμού τους. Η ηγεμονία των σχέσεων σοσιαλιστικού προσανατολισμού μέσα στα πλαίσια της δεύτερης φάσης της μεταβατικής περιόδου δεν σημαίνει ακόμα τη συγκρότηση της σοσιαλιστικής, πρώτης βαθμίδας της κομμουνιστικής κοινωνίας, την ύπαρξη σοσιαλιστικών κομμουνιστικών σχέσεων με την πλήρη έννοια, εφόσον διατηρούνται ακόμα οι εκμεταλλευτικές σχέσεις. Στη φάση αυτή, οι κοινωνικές πολιτικές πολιτιστικές πλευρές των ταξικών σχέσεων συνδέονται μεταξύ τους σε ανώτερο επίπεδο στα άμεσα πεδία

της παραγωγής. Και οι συγκρούσεις ανάμεσα στη διατήρηση των ταξικών διακρίσεων και στην πλήρη κατάργησή τους παίρνουν το χαρακτήρα της τελικής και ολοκληρωτικής ιστορικής αναμέτρησης ανάμεσα σε δύο κόσμους, σε δύο πολιτισμούς, ανάμεσα στην προϊστορία και το μέλλον του κοινωνικού ανθρώπου.

Η τρίτη καμπή

Είναι το **καθοριστικό άλμα της διαρκούς επανάστασης**, το «άλμα των αλμάτων», είναι η **Κομμουνιστική Διεθνιστική Απελευθέρωση**. Αυτή κατοχυρώνει την αυτοδιεύθυνση των ελεύθερα συνεταιρισμένων παραγωγών, καταλύει την διεθνή κυριαρχία του κεφαλαίου και τους εθνικούς ανταγωνισμούς, προωθεί την εθελοντική, διεθνιστική ενότητα των ξεχωριστών εθνών, καταργεί τις τάξεις, το χρήμα και τις εμπορευματικές σχέσεις, απονεκρώνει το κράτος, μετατρέπει την πολιτική από καταπιεστική διεύθυνση ανθρώπων σε επιστημονικό, πανκοινωνικό σχεδιασμό και υπερβαίνει τελικά τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα σε κυβερνήτες και κυβερνώμενους, σε διευθύνοντες-διευθυνόμενους, πόλη-χωριό, χειρώνακτες-διανοητικά εργαζόμενους. Σημαίνει την αρχή της πραγματικής Ιστορίας της κοινωνίας, σε διαρκή μεταβολισμό με τη Φύση, το «πέραςμα από το βασίλειο της αναγκαιότητας στο βασίλειο της ελευθερίας και της αυτοανάπτυξης του κοινωνικού ανθρώπου».

Η τρίτη καμπή είναι η ποιοτική, ουσιαστική κατάργηση της ουσίας του κυριαρχούμενου σκέλους και των μεταμορφωμένων σε κάθε περίπτωση σχέσεων του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, η ουσιαστική κατάργηση των εκμεταλλευτικών σχέσεων και τάξεων με οποιαδήποτε μορφή, η παράλληλη κατάργηση της εργατικής τάξης σαν τάξης, η κατάργηση των τάξεων συνολικά, η κατάργηση του νόμου της αξίας και των εμπορευματοχρηματικών σχέσεων, η ποιοτική αλλαγή στη σχέση χειρωνακτικής - πνευματικής εργασίας, στον γενικότερο καταμερισμό και στο χαρακτήρα της εργασίας, η μετατροπή του προλεταριακού κράτους σε κράτος που βασικά απονεκρώνεται ενώ πραγματοποιείται και η ουσιαστική κατάργηση της αντίθεσης εθνικού-διεθνικού με την ηγεμονία και την κυριαρχία του σοσιαλιστικού επαναστατικού διεθνισμού απέναντι στις εναπομείνουσες δυνάμεις των καπιταλιστικών κοινωνικών σχηματισμών και σχέσεων. Η καμπή αυτή σημαίνει το τέλος της μεταβατικής περιόδου, την κυριαρχία του κομμουνισμού στην πρώτη τη σοσιαλιστική, τυπική ακόμα βαθμίδα της ωριμότητάς του όπου παραμένουν ακόμα τα σημάδια και ορισμένα δευτερότερα στοιχεία ή και δυνάμεις του παλιού κόσμου.

Και οι τρεις αυτές αποφασιστικές καμπές και «τομές» στην ανάπτυξη της επανάστασης συνιστούν ποιοτικά άλματα της συνολικής κοινωνικής ιστορικής διαλεκτικής κίνησης και

απαιτούν, προϋποθέτουν ένα πολύπλευρο συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών μετασχηματισμών των επιμέρους πλευρών της κοινωνικής πραγματικότητας. Οι μεγάλες αυτές ποιοτικές «μεταβολές» δεν έχουν το ίδιο βάρος, το ίδιο επίπεδο, την ίδια σημασία για την ιστορική κίνηση.

Συνιστούν μια αντιθετική διαλεκτική ενότητα μετάβασης απ' το κατώτερο επίπεδο στο ανώτερο, μια καθοριστική και ανώτερη πλευρά τη νέα ποιότητα της σοσιαλιστικής - κομμουνιστικής κοινωνίας (την κατάργηση των τάξεων) που προβάλλει μέσα από τη μεταβατική περίοδο, αλλά σ' ένα ορισμένο επίπεδο την αρνείται τελικά και την αφήνει πίσω, εκεί που πραγματικά ανήκει, στην προϊστορία των ταξικών συγκρούσεων και των αθλιότητων που αυτές γεννάνε.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η διαδικασία της διαρκούς, της αδιάκοπης επανάστασης που κυοφορείται στα πλαίσια του σημερινού καπιταλισμού με την ανάπτυξη της εργατικής πολιτικής και γεννιέται με την πρώτη πράξη της κοινωνικοπολιτικής ανατροπής, εκτείνεται στον κοινωνικοϊστορικό χώρο της μεταβατικής περιόδου σε ενότητα και αντίθεση με την κορυφαία σοσιαλιστική-κομμουνιστική τομή όπου η ίδια η επανάσταση αλλάζει ποιοτικά και αντιτάσσεται σ' όλες τις μέχρι τώρα κοινωνικές μορφές της και μετατρέπεται σε περιεχόμενο της σοσιαλιστικής - κομμουνιστικής κοινωνίας, στο βασικό στοιχείο του συνόλου των κοινωνικών σχέσεων και της ουσίας του ανθρώπου.

Συνοψίζοντας:

Η πρώτη πράξη της κοινωνικοπολιτικής ανατροπής σημαίνει άμεση ουσιαστική βελτίωση της συνολικής θέσης των εργαζομένων σε βάρος του κεφαλαίου και έναρξη της μεταβατικής περιόδου, εμφάνιση για πρώτη φορά των μη κυρίαρχων ακόμα κοινωνικών σχέσεων σοσιαλιστικού κομμουνιστικού προσανατολισμού.

Η δεύτερη ανώτερη πράξη της επανάστασης σημαίνει κυριαρχία των κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών τάσεων του σοσιαλιστικού - κομμουνιστικού προσανατολισμού μέσα στην ταξική κοινωνία της μεταβατικής περιόδου, με παράλληλη διατήρηση των μεταμορφωμένων και ηγεμονευόμενων καπιταλιστικών και εκμεταλλευτικών τάσεων και της ταξικής πάλης σαν κινητήριας δύναμης. Σημαίνει ανάδειξη της εργατικής τάξης σε κυρίαρχη τάξη με την πλήρη έννοια.

Η τρίτη, η ανώτατη πράξη της επανάστασης, «η επανάσταση πάνω σε όλες τις

επαναστάσεις» σημαίνει κατάργηση των τάξεων, κάθε είδους εκμεταλλευτικών σχέσεων, λήξη της μεταβατικής περιόδου, νέα ποιότητα σοσιαλιστικής - κομμουνιστικής κοινωνίας που θα είναι αυτοκινούμενη, με τη δική της αντιθετική διαλεκτική (αυτοανάπτυξη και επαναστατικοποίηση του κοινωνικού ανθρώπου σαν αυτοσκοπός χωρίς την πάλη των τάξεων.

Ο Μαρξ απέδειξε ότι η ουσία του ανθρώπου είναι το σύνολο των κοινωνικών σχέσεων. Ο σοσιαλισμός-κομμουνισμός έχει σαν ουσία του τη διαρκή επαναστατική αυτοανάπτυξη του κοινωνικού ανθρώπου. Έτσι εδώ ο νέος πολιτισμός των συνεταιρισμένων παραγωγών μετατρέπεται σε βασικό «αυτόματο» ρυθμιστή των κοινωνικών σχέσεων, των αντιθέσεων, και των παραπέρα επαναστατικών αλλαγών, γίνεται κινητήρια δύναμη για τη διαρκή επαναστατική ενωτική ανάπτυξη της σχέσης του κομμουνισμού με τον φυσικό κόσμο για τη μετατροπή της υλικής παραγωγής σε δευτερεύουσα πλευρά της κοινωνικής ζωής και για την κυριαρχία του «Βασιλείου της ελευθερίας».

Η κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της επαναστατικής μεταβατικής περιόδου αντιστοιχεί σ' εκείνο το επίπεδο ανάπτυξης της ταξικής πάλης ανάμεσα στην εργασία και το κεφάλαιο, που έχει φτάσει ως το σημείο εμφάνισης δύο αλληλοσυμπληρούμενων, αλληλοαποκλειόμενων θα λέγαμε «κοινωνικών συστημάτων» που λειτουργούν στο εσωτερικό της και μάλιστα το ένα στο εσωτερικό του άλλου. (Π.χ. η ταξική ιδιοποίηση του υπερπροϊόντος μπορεί να λειτουργεί στα πλαίσια της πρώιμης «σοσιαλιστικής» κοινωνικοποιημένης παραγωγικής μορφής ή και να κυριαρχεί σ' αυτή όπως και ο κοινωνικός σχεδιασμός και η κοινωνική ιδιοκτησία μπορεί να λειτουργούν και μέσα στα πλαίσια της «καπιταλιστικής» σε κάθε περίπτωση αγοράς, τείνοντας να την αμφισβητούν και στη συνέχεια να κυριαρχούν πάνω της μέχρι την πλήρη κατάργησή της.

Αυτή η αντίθεση δεν παίρνει τη μορφή της εξωτερικής τεχνητής συγκόλλησης και αντιπαράθεσης κάποιου συγκεκριμένου καπιταλιστικού και κάποιου συγκεκριμένου σοσιαλιστικού τομέα ή πολύ περισσότερο κάποιων αντίστοιχων κλάδων ή τομέων παραγωγής. Δεν παίρνει τη μορφή μιας εξωτερικής σχέσης ενότητας και πάλης κρατικοποιημένης οικονομίας και σχεδιασμού με την αγορά. Αλλά πρόκειται για αντιπαράθεση των καπιταλιστικών εκμεταλλευτικών συνολικών σχέσεων και ταξικών δυνάμεων με τις αντίστοιχες σχέσεις και ταξικές δυνάμεις σοσιαλιστικού - κομμουνιστικού προσανατολισμού, που οι μεν μπορούν να δρουν στο εσωτερικό των δε, οι μεν μετατρέπονται στις δε, με διάφορες εξελισσόμενες και πρωτότυπες μορφές, ανάλογα με το συσχετισμό της ταξικής πάλης για πλήρη ηγεμονία και κυριαρχία.

Η αντίθεση αυτή δεν εκτυλίσσεται μόνο στο καθοριστικό για την επαναστατική κοινωνία πεδίο των παραγωγικών σχέσεων και των σχέσεων ιδιοκτησίας, αλλά στο σύνολο της παραγωγικής δράσης, σαν ενότητα παραγωγικών δυνάμεων - παραγωγικών σχέσεων. Καθορίζει τον ίδιο τον αντιφατικό χαρακτήρα ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, των μέσων παραγωγής, της οικονομικής επέκτασης - συσσώρευσης, της κοινωνικής οργάνωσης και ανάπτυξης της παραγωγής και ιδιαίτερα της παραγωγικότητας της εργασίας.

Η αντίθεση αυτή διαπερνά την παραγωγή, την ανταλλαγή, την διανομή, την κατανάλωση, το σύνολο των οικονομικών κοινωνικών πολιτικών κρατικών πολιτιστικών σχέσεων και τη σύνθετη αλληλεξάρτησή τους.

Γι' αυτό η μεταβατική περίοδος ανοίγει, κορυφώνεται και κλείνει με μια επανάσταση έτσι ώστε η τελευταία να καταργεί όλες τις προηγούμενες. Το βασικό ζήτημα για τη συνολική ποιοτική αλλαγή των κοινωνικών σχέσεων είναι φυσικά η αλλαγή ποιότητας στις παραγωγικές σχέσεις και πρώτα απ' όλα στις σχέσεις ιδιοκτησίας, η ανάδειξη της εργατικής τάξης σε ουσιαστική κυρίαρχη τάξη. Η εργατική τάξη, στο βαθμό που αναπτύσσει την κυριαρχία της, καταργεί και τις αντίπαλες τάξεις και τον εαυτό της και κάθε κυριαρχία.

Κυριαρχία - εξουσία - ηγεμονία - συμμαχία - πλειοψηφία στην μεταβατική περίοδο

Με την επανάσταση ή μάλλον με την έναρξη της επαναστατικής διαδικασίας, με το τσάκισμα της παλιάς αστικής κρατικής μηχανής, το ζήτημα της στρατηγικής ηγεμονίας της εργατικής χειραφέτησης, το ζήτημα της εξουσίας και το καθοριστικό ζήτημα της κυριαρχίας των νέων κοινωνικών σχέσεων αρχίζουν να λύνονται με νέο ποιοτικά ανώτερο τρόπο. Η επανάσταση δεν είναι ένας ατμοκίνητος συρμός με διαδοχικές στάσεις: πρώτα ηγεμονία - μετά εξουσία - μετά κοινωνική κυριαρχία. Ούτε όμως είναι ένα είδος αστραπής που την εξαπολύει μια αποφασισμένη πρωτοπορία, ισοπεδώνοντας την πάλη των τάξεων μαζί και τις διαφορετικές πλευρές και τα αναγκαία άλματα μέσα στον επαναστατικό αγώνα. Και γι' αυτό δεν αναπτύσσεται με βάση το σχήμα: πρώτα εξουσία - κυριαρχία, μετά ηγεμονία. Η επανάσταση προωθεί, κρίνει και λύνει και τα τρία ζητήματα στην αμοιβαία διαλεκτική τους αλληλεπίδραση, με βάση τον καθοριστικό ρόλο των ίδιων των εργαζομένων και της πάλης τους. Και μέσα σ' αυτή την αλληλεπίδραση, ενώ η κοινωνικοπολιτική ηγεμονία και (σ' ένα άλλο επίπεδο) η εξουσία έχουν την προτεραιότητα, είναι οι κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις, η αντεπίδρασή τους στην οικονομία, η συνολική ταξική κυριαρχία, που παίζουν τελικά τον καθοριστικό ρόλο.

Το τσάκισμα της παλιάς κρατικής μηχανής και η έναρξη της επαναστατικής μετάβασης στο προλεταριακό κράτος και στην κυριαρχία των νέων κοινωνικών σχέσεων έχουν στη βάση τους αλλά και συνεπάγονται ένα ποιοτικό άλμα ως προς την εργατική χειραφέτηση και την κατάκτηση της ηγεμονίας της μέσα στην εργατική τάξη καθώς και μέσα στις κοινωνικές συμμαχίες της με τα καταπιεζόμενα ημιπρολεταριακά στρώματα και τις αντικαπιταλιστικές (δευτερότερες κατά κανόνα) πλευρές ή μερίδες των μεσαίων στρωμάτων. Στις νέες επαναστατικές συνθήκες η ηγεμονία της τάσης χειραφέτησης μέσα στην εργατική τάξη εκφράζεται με τη συσπείρωση της εργατικής τάξης αλλά και ορισμένων τμημάτων των μεσαίων στρωμάτων (με άλλο τρόπο) γύρω απ' τη βασική επαναστατική πλευρά των συμφερόντων της εργατικής τάξης.

Η συσπείρωση αυτή εξασφαλίζεται με τη δυνατότητα άμεσης και πιο ολοκληρωμένης ικανοποίησης των αντικαπιταλιστικών αλλά και των αιτημάτων της «αγοραίας» πλευράς των εργαζομένων γύρω απ' την αξία της εργατικής δύναμης καθώς και των συγκεκριμένων αντικαπιταλιστικών αιτημάτων των μεσαίων στρωμάτων, μέσα απ' τις κατακτήσεις της επαναστατικής διαδικασίας στο κράτος, την οικονομία και τις κοινωνικές σχέσεις.

Αυτές οι κατακτήσεις σημαίνουν γενικότερα μια ποιοτική ριζική αλλαγή των συσχετισμών σε βάρος του κεφαλαίου και υπέρ της εργασίας. Χωρίς τις συγκεκριμένες κατακτήσεις της επανάστασης η ικανοποίηση αυτών των αιτημάτων και επόμενα το άλμα στην επαναστατική ηγεμονία απλά δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί.

Ωστόσο, με την έναρξη της επανάστασης, αυτή η ηγεμονία της επαναστατικής τάσης μέσα στην τάξη και πολύ περισσότερο στις κοινωνικές συμμαχίες έχει ακόμα ένα τακτικό και ως ένα σημείο παροδικό χαρακτήρα, στο βαθμό που δεν έχει λυθεί το καθοριστικό ζήτημα γύρω απ' το «ποιος» κυριαρχεί ουσιαστικά στον πυρήνα των κοινωνικοοικονομικών σχέσεων.

Αυτή η ηγεμονία και η έναρξη της επαναστατικής διαδικασίας δεν καταργεί αυτόματα την εργατική τάση ενσωμάτωσης (για όσο καιρό ισχύει ο νόμος της αξίας) και πολύ περισσότερο δεν καταργεί την «καπιταλιστική» (βασική από μακροπρόθεσμη άποψη) πλευρά των μεσαίων στρωμάτων. Αλλά, ωστόσο σημαίνει ένα «συναινετικό», με κάποιο τρόπο, περιορισμό των «ιδιαιτέρων» διεκδικήσεων και συμφερόντων αυτών των τάσεων, μέσα στα κοινά αποδεκτά όρια που μπαίνουν απ' την τακτική ηγεμονία της επαναστατικής τάσης και την επαναστατική εξουσία.

Ωστόσο, η επαναστατική εργατική ηγεμονία μέσα στην εργατική τάξη και πολύ περισσότερο απέναντι στα μεσαία στρώματα και από μια άλλη πλευρά απέναντι

στο κράτος και την πολιτική εξουσία δεν μπορεί να εξασφαλιστεί και να σταθεροποιηθεί μακροπρόθεσμα και στρατηγικά χωρίς ένα ακόμα πιο καθοριστικό άλμα μέσα στην ίδια την επανάσταση.

Για όσο διάστημα δεν θα έχει λυθεί το καθοριστικό ζήτημα της κυριαρχίας των νέων κοινωνικών σχέσεων σοσιαλισμού – κομμουνισμού προσανατολισμού ιδιοκτησίας απέναντι στις καπιταλιστικές και εμπορευματοχρηματικές σχέσεις, για όσο διάστημα η εργατική τάξη δεν θα' χει αναδειχθεί σε κυρίαρχη τάξη, με την πλήρη έννοια, η επαναστατική ηγεμονία μέσα στην τάξη και (μ' άλλο τρόπο) μέσα στις κοινωνικές της συμμαχίες και στο κράτος δεν θα' χει στρατηγικό χαρακτήρα. Θα μπορεί να καταλυθεί, να ανατραπεί ακόμα και να χάσει το ιστορικό κοινωνικό πολιτικό της προβάδισμα. Αυτό θα σημαίνει, ανάλογα με τους συσχετισμούς και τις καμπές της ταξικής πάλης, εκφυλισμό και πιθανή ήττα της επανάστασης, παλινόρθωση τελικά του παλιού συστήματος.

Εφόσον η επανάσταση αναπτυχθεί ποιοτικά, ως το επίπεδο της εργατικής κοινωνικοπολιτικής κυριαρχίας με την πλήρη έννοια, τότε πραγματοποιείται και σ' ένα βαθμό σταθεροποιείται και η στρατηγική ηγεμονία της εργατικής επαναστατικής πλευράς μέσα στην τάξη και μέσα στο κράτος καθώς και η τακτική ηγεμονία της απέναντι στην αντικαπιταλιστική πλευρά των μεταμορφωμένων σε κάθε περίπτωση μεσαίων στρωμάτων. Ωστόσο και τότε η αντίθεση μέσα στην εργατική τάξη δεν καταργείται οριστικά καθώς δεν καταργείται, πολύ περισσότερο, η βασική αντίθεση της κυρίαρχης επαναστατικής πλευράς «σοσιαλιστικού προσανατολισμού» απέναντι στην κυριαρχούμενη πλέον και μετασχηματισμένη καπιταλιστική πλευρά των κοινωνικών σχέσεων και απέναντι στη δυνατότητα της αναγέννησης και εκ νέου ανάπτυξής τους.

Εφόσον ο νόμος της αξίας εξακολουθεί να ισχύει και εφόσον διατηρούνται τροποποιημένες ταξικές καπιταλιστικές σχέσεις δεν έχει ακόμα καταργηθεί η δυνατότητα αντιστροφής της επαναστατικής διαδικασίας, των ταξικών συσχετισμών, της ταξικής ηγεμονίας μέσα στην τάξη και την κοινωνία και τελικά η δυνατότητα της καπιταλιστικής παλινόρθωσης.

Από 'κει και πέρα, η καθαυτό μεταβατική περίοδος προς την οριστική νίκη του σοσιαλισμού – κομμουνισμού, μέχρι να καταργηθούν οι τάξεις (μαζί και οι δυο αντίθετες πλευρές της εργατικής τάξης), ο κοινωνικός καταμερισμός, οι εμπορευματοχρηματικές συναλλαγές, ο νόμος της αξίας, η ταξική πλευρά του κράτους και της πολιτικής, ο εθνικός κατακερματισμός κλπ., σημαίνει ένα ανώτερο επίπεδο ανάπτυξης της ταξικής πάλης.

Σημαίνει, παράλληλα κι ένα βαθύτερο ποιοτικό μετασχηματισμό της ηγεμονίας των

ελεύθερων παραγωγών απέναντι σ' εκείνες τις πλευρές και τις τάσεις των εργαζομένων και των μη προλεταριακών στρωμάτων που συνδέονται με την αντίσταση και την τάση αναγέννησης των καπιταλιστικών εκμεταλλευτικών σχέσεων. **Μόνο με την πλήρη και οριστική νίκη των σοσιαλιστικών - κομμουνιστικών σχέσεων κάθε καταπιεστική ταξική πλευρά της ηγεμονίας θα μπει στο χρονοντούλαπο της ιστορίας, μαζί με τις τάξεις, το κράτος και τη διακυβέρνηση των ανθρώπων.**

Σ' όλη αυτή τη διαδικασία της αλληλεπίδρασης και του μετασχηματισμού στις σχέσεις ηγεμονίας - εξουσίας - κυριαρχίας, το ζήτημα της δράσης και της συνειδητής επιλογής της ίδιας της εργατικής τάξης και μ' αυτό τον τρόπο, το ζήτημα της «πλειοψηφίας» της αποτελεί θεμελιακό ζήτημα. Αυτό συνδέεται με την ίδια τη δυνατότητα, το περιεχόμενο και τις μορφές συνέχισης και ανάπτυξης της επανάστασης καθώς και με το ρόλο της «δημοκρατίας» και των πολιτικών ελευθεριών στους κοινωνικούς μετασχηματισμούς.

Η επανάσταση είναι «πλειοψηφική», «δημοκρατική» απ' τη «φύση» της, τα μέσα της και τους σκοπούς της. Η «πλειοψηφία» είναι η κυκλοφορία του αίματος της επανάστασης. Χωρίς αυτή δεν μπορεί να γεννηθεί, να επιβιώσει και πολύ περισσότερο να νικήσει.

Ωστόσο το ζήτημα της «πλειοψηφίας», όπως και της «δημοκρατίας» είναι ένα ποιοτικό ζήτημα της πάλης των τάξεων και παίρνει διαφορετικό ταξικό περιεχόμενο και μορφή ανάλογα με τα ιδιαίτερα ταξικά συμφέροντα και τους ταξικούς ανταγωνισμούς.

Σε τελευταία ανάλυση μπορεί να πει κανείς ότι υπάρχει ο δρόμος της αστικής πολιτικής και ο δρόμος της εργατικής πολιτικής για την πλειοψηφία, τη μειοψηφία και τη δημοκρατία. Κι αυτοί οι δυο δρόμοι βρίσκονται σε ενότητα αλλά και αντίθεση μεταξύ τους. Τελικά, η κυριαρχία της «αντιπροσωπευτικής», «αποξενωτικής» μορφής στην πολιτική, στη δημοκρατία και στην πλειοψηφία - μειοψηφία αποτελεί τρόπο με τον οποίο εκφράζεται, οργανώνεται και ενισχύεται η αστική ηγεμονία - εξουσία μέσα στις ιδιοκτήτριες τάξεις και μέσα στις κοινωνικές συμμαχίες τους. Αποτελεί ιδιαίτερα τρόπο οργάνωσης και ενίσχυσης της ηγεμονίας της τάξης ενσωμάτωσης απέναντι στην τάση της χειραφέτησης των εργαζομένων.

Ενώ αντίθετα, η κυριαρχία της «άμεσα συμμετοχικής αγωνιστικής» μορφής στην πολιτική, στη δημοκρατία και στην πλειοψηφία - μειοψηφία αποτελεί ειδικό τρόπο με τον οποίο εκφράζεται, οργανώνεται και ενισχύεται η ηγεμονία της εργατικής χειραφέτησης μέσα στην εργατική τάξη, στις κοινωνικές συμμαχίες της και γενικότερα μέσα στην κοινωνία. Αποτελεί

το μοναδικό δρόμο επικράτησης της εργατικής κυριαρχίας, μέχρι την πλήρη κατάργηση κάθε κυριαρχίας.

Η εργατική ηγεμονία και η εργατική επανάσταση δεν αρκεί και δεν μπορεί μόνο να είναι «πλειοψηφικές». Για να υπάρξουν και να νικήσουν πρέπει να είναι «πλειοψηφικές» με εργατικό και επαναστατικό τρόπο.

Στις ρίζες του κοινωνικού πολιτικού διαχωρισμού των δύο αντίθετων τάσεων μέσα στην εργατική τάξη εντοπίζεται και ο διαχωρισμός στη μορφή της πολιτικής τους. Εκεί που η μια πλευρά κυρίως αναθέτει, αντιπροσωπεύεται, ψηφίζει, κυβερνιέται ή «κυβερνάει» και τελικά ενσωματώνεται, η άλλη κυρίως συμμετέχει, αγωνίζεται, ελέγχει και πάνω απ' όλα επαναστατεί ως την κατάργηση κάθε διάκρισης ανάμεσα σε κυβερνώντες και κυβερνώμενους. Η εργατική πολιτική εκπροσωπεί την ιστορική ποιοτική πλειοψηφία και υπεροχή των αντικαπιταλιστικών συμφερόντων της τάξης συνολικά απέναντι στην ιστορική μειοψηφία της ενσωμάτωσής της στις καπιταλιστικές σχέσεις.

Πηγή: narnet.gr